

Kirkefondets beretning 2020

Kirke i nærheden

Nærheden er blevet den røde tråd for dette års beretning over Kirkefondets aktiviteter og indsatser. I disse tider kan man ellers godt føle sig hensat til en følelse af afsavn og adskillelse med coronaens hærgen og de afledte effekter heraf. Men er det så netop ikke beviset på behovet for nærhed, fællesskab og det, at kirken er tilgængelig – i nærheden? Beretningen vil forhåbentlig give nogle svar – gennem nogle bud på, hvordan vi i Kirkefondet har arbejdet for en fortsat udvikling af en relevant folkekirke – i nærheden.

Inspiration fra ”Nærheden” – og Holland

I august måned var Kirkefondets ansatte på besøg hos en af præsterne i Hedehusene sogn, Frances Benzon, for at høre nærmere om, hvad sognets præster og menighedsråd tænker om at være kirke i bebyggelsen ”Nærheden”, hvor der i løbet af nogle år forventes at bo op mod 8000 nye indbyggere i Hedehusene Sogn. Der er som i så mange andre lignende områder enorm byggeaktivitet. Udover boliger bliver der f.eks. også nu bygget en ny stor skole til området. Men hvad gør og tænker kirken? Der er købt en præstebolig i ”Nærheden”, hvor Frances bor, og menighedsrådet har besluttet at arbejde videre med at købe en grund midt i området – tæt på bl.a. den kommende skole.

Skal der så bygges kirke? Ikke nødvendigvis, for som Frances Benzon siger: ”Det tager lang tid og koster mange penge at bygge en ”rigtig” kirke”. Derfor satser menighedsrådet på at bygge en kirkesal i stedet for. De planer og tanker, som menighedsrådet i Hedehusene har om at være kirke i ”Nærheden”, kan inspirere mange andre sogne, som oplever stor vækst. Især det markante fokus på at det gælder om, at kirken så tidligt som muligt, mens et nyt byområde bliver til, er tilstede der – i nærheden af de mange ny tilflyttere. Det er på mange måder en af de kendte ”Kirkefonds-dyder” som i slutningen af 1900-tallet blev ført ud i livet ved hjælp af de mange vandrekirker – at kirken tidligt skal være til stede – og ikke nødvendigvis med en stor og flot katedral af en kirke – men et sted – nogle fysiske rammer, hvor mennesker kan samles for at være kirke.

Da Kirkefondets bestyrelse og ansatte i september måned var på studietur til Utrecht og Amsterdam oplevede man også der, hvordan den protestantiske kirke arbejder ihærdigt med at være kirke – i nærheden af folk – bl.a. gennem deres pionerkirke-projekt. Vi besøgte et stort nyt boligområde udenfor Amsterdam, hvor kirken først for nylig har fået et fast sted at være i form af en såkaldt Tiny Church med plads til max. 50 personer – bygget for ganske få midler og stort set med frivillige kræfter. Før den tid var kirkens rammer et beboerhus til fællesspisning, gudstjenester og andre aktiviteter; en labyrinthave til meditationsvandring mm. og en ombygget bogbus, som kørte rundt i området som en form for pop-up-kirke. I det hele taget er det udbredt i den protestantiske kirke i Holland hele tiden at arbejde med forskellige former for pop-up-kirke for på den måde hele tiden at være kirke – i nærheden af folk.

Tiny Church i Almere i Holland med plads til 50 mennesker.

Når nærheden forandrer sig!

I Hedehusene Sogn, i Amsterdam og mange steder rundt om i Danmark oplever kirken, at nærheden forandrer sig. Det samfund, de omgivelser, det lokalområde, de mennesker, som kirken er placeret midt i blandt, er ikke en given størrelse til evig tid. Det forandrer sig. Nogle steder sker der fraslytning – f.eks. fra de store brokvarterer og lign. i de store byer – og i stor stil flytter folk væk fra mange små landsogne. Andre steder bliver gamle industriarealer eller havnefronter omdannet til boligområder. Og atter andre steder bliver befolkningssammensætningen langsomt mere og mere multireligiøs og flerkulturel. Alt sammen udviklingsmønstre som på forskellig vis udfordrer den lokale kirke, fordi nærheden forandrer sig.

Kirkefondet stiller sig til stadighed til rådighed for de sogne, provstier og stifter, som ønsker hjælp til at arbejde med at være kirke, når nærheden forandrer sig. Når det gælder forandringerne i landområderne, så har Kirkefondet så småt sat gang i en undersøgelse af, hvad der sker, når der i flere og flere landområder dannes storpastorater. Undersøgelsen foretages bl.a. i tæt samarbejde med Yvonne Alstrup fra FUV, som er i færd med en gennemgribende analyse af storpastorats-problematikken i Aarhus Stift. I begyndelsen af 2020 blev der som afslutning på det store 4-årige ”Kirken på Landet”-projekt fremlagt en undersøgelse udarbejdet af FUV med særligt vilkår på præsternes ændrede arbejdsvilkår med de mange storpastorater. I Kirkefondet er vi interesserede i at se nærmere på, hvad storpastorats-dannelse betyder mere bredt ud i folkekirken – for de andre ansatte, for menighedsråd og frivillige, for gudstjenestedeltagere og folkekirkemedlemmer generelt og for kirkernes samarbejdspartnere.

Hvad angår ”nærhedsforandringer” i de større bysogne, så er Kirkefondet med i et 2-årigt projekt i Skalborg Sogn sammen med FUV. Projektet kaldes ”Kirke med de nye”, og en vigtig præmis har været, at kirken så at sige flytter sig ud og møder de nye tilflyttere på deres hjemmebane i deres lokale omgivelser og laver aktiviteter m.m. der – som kirke. Samtidig involveres de nye tilflyttere i projektet – og opfordres til at give deres besyv med på, hvordan de gerne vil være kirke – i deres egen nærhed. Vi er også så småt ved at udvide samarbejdet med flere sogne i København, hvor der opleves store forandringer i form af nye bydele og lign. En helt konkret og kontant konsekvens af ændringer i et byområde har været, at i 2020 blev Fredens kirke solgt til det lokale menighedsfællesskab ved Fredens-Nazareth sogn efter, at kirken formelt blev lukket sidst på året 2019. Endelig er husbådskirken også at betragte som et bud på, hvordan folkekirken lokalt kan agere, når der sker ændringer i nærheden. Husbådskirken fik sidst på året 2019 den endelige byggetilladelse, hvorefter Sydhavn Sogn kunne gå i gang med at bruge den. Desværre førte coronakrisen til et midlertidigt stop af det, som lige var kommet i gang, men fra sidst på foråret er der nu igen gang i mange forskellige tiltag i husbådskirken. Meldingerne er også, at lokalbefolkningen virkelig har taget deres nye midlertidige kirke til sig som deres egen.

Et kirkeengagement i nærheden

Med de mange små og store sogne spredt udover landet så er der virkelig meget af det brede kirkelige engagement, som foregår i nærheden – hvor mennesker engagerer sig som medlem af et menighedsråd eller som frivillig i den lokale kirke. Tusinder af mennesker har ved efterårets menighedsrådsvalg sagt ja til at påtage sig et folkekirkeligt engagement og ansvar i deres nære lokalsamfund. Og endnu flere af tusinder gør en stor indsats som frivillige. Det er et område, som Kirkefondet hele tiden bidrager til ved at tilbyde workshops, foredrag m.m., der sætter fokus på forskellige felter indenfor frivillighed – f.eks. rekruttering, organisering og ledelse af frivillige.

I år afslutter Dorte Kappelgaard sin 3-årige erhvervs-ph.d., hvor hun bl.a. har forsket i, hvordan man som konsulent kan støtte og hjælpe ansatte og frivillige i en lokal kirke i at række ud og være kirke i nærheden. Et centralt tema er, hvordan udviklingsprocesser må udformes forskelligt, alt efter hvilken kirkelig praksiserfaring, de frivillige har med sig. Hun peger desuden på, hvordan man kan se konsulentrollen som en form for medvandrer med de engagerede personer i og omkring en kirke.

Hvordan kommer kirken i nærheden af og i samtale med de unge?

I efteråret 2020 er projektet ”Det kan du tro vi taler om” blevet afsluttet, hvor Kirkefondet har fået penge fra Den Folkekirkelige Udviklingsfond til at udvikle metoder til, hvordan man lokalt i det enkelte sogn kan række ud til de unge, som er lige i nærheden ved, at de enten bor eller færdes i sognet. Et af formålene med projektet har bl.a. været at finde metoder til, at der i sognene tilbydes gode og dybe eksistentielle samtaler for og med unge – gerne hvor det er de unge, som selv står for disse aktiviteter. Projektet er blevet lavet i samarbejde med KFUM og KFUK samt ungdomspræsten i Viborg – med velvillig støtte og opbakning fra Viborg stift. Fra Kirkefondets side har udviklingskonsulent Berit Weigand Berg været primus motor i projektet, som formelt blev afsluttet med en velbesøgt og godt afviklet konference i Viborg i begyndelsen af september. Desuden er der udviklet et inspirationshæfte, samt en samtaleæske, som sendes til relevante grupper i kirke- og foreningsliv og sælges til andre interesserede

Et andet projekt med støtte fra Den Folkekirkelige Udviklingsfond, ”Den udskudte dåb”, har pga. coronakrisen haft en svær og kompliceret start i årets første 6 måneder. Projektet afvikles sammen med bl.a. FUV og Århus Vestre Provsti – samt præster fra en række andre provstier. Formålet er bl.a. at sætte fokus på det faktum, at med de nuværende stærkt faldende dåbstal så vil der i fremtiden være flere og flere unge i konfirmationsalderen, som skal døbes. Og hvordan tilrettelægges konfirmandundervisningen, så den tager højde for dette? Der ses også på minikonfirmandforberedelsen i samme omgang, idet enkelte børn døbes i den alder.

Når vi gerne vil kende den nærhed, som vi er kirke midt i?

Også i det forløbne år har sogne og provstier gjort brug af de demografiske oplysninger, som Kirkefondet kan levere i form af sogneprofiler, sogneanalyser og provstiprofiler. Med tabeller, diagrammer m.m. gives der sogne og provstier et godt indblik i den nærhed, som de skal virke i. Menighedsråd og ansatte kan blive klogere på deres lokalsamfund, og hvordan det er sammensat rent befolkningsmæssigt. Det kan være et godt afsæt for at lave en overordnet målsætning for den lokale kirkes arbejde, ligesom det også kan bruges til at planlægge fokuserede tilbud til særlige målgrupper i sogne og provstier. Kirkefondets medarbejder på området, Sille Fusager, udvikler løbende på de demografiske produkter. Det kan f.eks. være med særligt fokus på et sogns indbyggers herkomst;

en grundig gennemgang af dåbstat, fødsler og indmeldelser af småbørn eller en nærmere analyse af sognets aktiviteter mht. udbud, deltagere og ressourceforbrug.

Der foregår en løbende dialog med bl.a. kirkestatistikmedarbejdere på FUV for at sikre en vis ensartethed i de udmeldinger, der gives i folkekirken vedr. dåbsprocenter, konfirmationsprocenter m.m. på forskellige niveauer i folkekirken.

Hvor er der en åben kirke i nærheden?

Med langt over 2000 kirker spredt ud over landet, så er der næsten altid en kirke i nærheden, hvis man er på tur rundt i Danmark. Heldigvis er mange af dem åbne for de besøgende, som kommer forbi – hvad enten man gerne vil kigge ind af kulturel eller historisk interesse – eller for at få en lille andagtsstund. Mere end 400 af de åbne kirker er med i Kirkefondets vejkirkeordning, som bl.a. gennem brochurer og hjemmeside tilbyder oplysninger om vejkirkerne – både af historisk art og mere praktisk karakter – f.eks. om det er en cykelvenlig kirke, hvor der vil være en cykelpumpe til rådighed. Som noget nyt har Kirkefondets tovholder på vejkirkeordningen, Charlotte Lydholm, i år tilføjet et symbol for de ca. 25 cykelvenlige vejkirker, der har et elstik, så man kan få opladet sin elcykel. Kirkefondet arbejder på at gøre de åbne kirker til levende kirkerum, også uden for gudstjenesterne og andre planlagte aktiviteter. Det sker med begrebet ”Det aktive kirkerum”, hvor målet er at gøre kirkerummet til et sted, hvor man bliver fristet til at gå på opdagelse, hvor man kan blive klogere på, hvad kirke og kristendom er, eller hvor man kan få lidt hjælp til at holde en lille stille stund, mens man er i rummet. To inspirationsaftner om det aktive kirkerum for kontaktpersoner, menighedsrådsmedlemmer, ansatte eller andre interesserede fra nuværende og kommende vejkirker eller åbne kirker var planlagt til afholdelse i november 2020, men er desværre pga. stramme corona-restriktioner blevet udskudt til foråret 2021.

Som et led i arbejdet med det aktive kirkerum udkommer desuden i efteråret 2020 seks små hæfter i en lille serie kaldet ”Kort og godt om kristendom og kirke”. Temaerne i serien er: Bibelen, Salmer, Bønner, Velsignelser, Kirken og Gudstjeneste, og hæfterne er skrevet af meget gode forfattere og teologer. De små hæfter kommer i en æske, der passer i størrelse til de mange æsker med inspirationskort, som står rundt om i mange kirker.

Da kirken i nærheden blev lukket!

Kirkefondet er som resten af samfundet blev ramt af konsekvenserne af corona-virusens hærgen i Danmark. Workshops, visionsdage m.m. er blevet aflyst – og Kirkefondet har også selv måtte aflyse eller udskyde en del arrangementer. Det gælder bl.a. den konference om ”Læg – gejstlig”, som skulle have været afholdt forud for dette års repræsentantskabsmøde. Den er udskudt et år til 13.11 2021. En af de mest radikale og omfattende følger af coronakrisen var, at landets kirker i ca. 2 måneder var helt lukkede. Det kaldte på stor kreativitet rundt om i folkekirken. For hvordan kan man være kirke i nærheden, når kirken er lukket, og kirkens aktiviteter er begrænset til et minimum af nødvendige kirkelige handlinger? Der blev udviklet og arbejdet med et utal af digitale tiltag for dermed at sørge for, at folkekirken kunne være i nærværende som den digitale kirke. Et hidtil uset antal af gudstjenester blev i foråret afholdt eller videreformidlet digitalt på hjemmesider og via sociale medier.

Og da kirkerne blev åbne igen sent på foråret blev dåb og nadver afviklet under nye former pga. de skrappe corona-restriktioner. Det bliver spændende at følge om disse ”nød-praksis-former” afspejler sig i den fortsatte debat om gudstjeneste, liturgi og sakramenter i folkekirken – en debat, som Kirkefondet har givet et bidrag til via et af årets temanumre af Kirken i dag, som fortsat har et godt stykke over 1000 modtagere. Desuden har Kirkefondet udgivet to nye ”bogmærker” med gode råd til debat om gudstjeneste og liturgi og om det aktive kirkerum.

Men ellers har Kirkefondets fokus været at give inspiration til, hvordan man i den nye situation med lukkede kirkerum kan være kirke i nærheden – udenfor kirkerummet. Kirkefondets medarbejdere udviklede i løbet af foråret adskillige ideer til at være en anderledes kirke i nærheden udenfor til en række af helligdagene på den årstid – f.eks. påskeskattejagt for børn, ”Gå et Fadervor” eller ”Bønnebud” på Store Bededag.

Kirkefondet i nærheden af kirken

Kirkefondet har som sit formål at virke for liv og vækst i folkekirkens menigheder. Derfor er Kirkefondet også nødt til at være i nærheden af den kirke, som vi ønsker at inspirere og støtte. Det er en nærhed på alle niveauer. Det sker ved alt fra foredrag ved en sogneaften, afvikling af en temadag på provstiplan til visionsarbejde med provster i et stift. Og det sker ved at være med til at arrangere folkekirkemøder sammen med nogle af de centrale aktører på nationalt plan – biskopper, Provsteforeningen, Præsteforeningen, Landsforeningen af menighedsrådsmedlemmer samt repræsentanter fra en bred vifte af kirkelige organisationer. Netop folkekirkemøderne er vigtige steder, hvor påtrængende emner i kirke og samfund kan debatteres med inspiration til, at der arbejdes videre med tiltag rundt omkring – f.eks. i forhold til faldende dåbstal, liturgisk fornyelse, samspil med lokalsamfundet m.m. Kirkefondet er fortsat tovholder i Samtaleforum, hvor vi mødes 3 gange årligt til samtaler med Indre Mission og Grundtvigsk Forum. Desuden er Kirkefondet repræsenteret i Danske Kirkers Råd og Himmelske Dage samt Bibelselskabets repræsentantskab – for blot at nævne nogle af vore samarbejdspartnere. Endelig er Kirkefondets generalsekretær, Henrik Bundgaard Nielsen, i år blevet valgt som formand for FKOF, Folkekirkelige Organisationers Fællesudvalg, som udover at have ansvaret for folkekirkens vejledende indsamlingsliste også drøfter og varetager de knap 50 medlemsorganisationers fælles anliggender over for offentlige myndigheder m.m.

Afslutning

Som det fremgår af beretningen løfter Kirkefondet mange forskellige opgaver og udfordringer. Det lykkes, fordi engagerede mennesker på forskellig vis bidrager til og bakker op om Kirkefondets sag. Stiftsudvalgene og medlemmer af repræsentantskabet er en værdifuld ressource, som vi kan trække på i konkrete aktiviteter. Samtidig udgør repræsentantskabet et vigtigt netværk og bagland for Kirkefondet. Der er stor kontinuitet i bestyrelsen, som gerne går aktivt ind i projekter og aktiviteter, og dermed indgår i et godt og aktivt samarbejde med staben. Stabens engagement, kreativitet og entusiasme er helt afgørende for de mange gode indsatser og resultater, som denne beretning er udtryk for. Der skal fra bestyrelsen lyde en stor og dybfølt tak til alle i staben for deres store indsats.

På bestyrelsens vegne

Erik Møllerup

Formand

Oktober 2020